Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
DEAN SPIELMANN
prednesené 1. augusta 2025 [1]

Vec C-313/25 PPU [Adrar] [i]

GB
proti
Minister van Asiel en Migratie

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (súd v Haagu zasadajúci v Roermonde, Holandsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Naliehavé prejudiciálne konanie – Prisťahovalecká politika – Návrat neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín v členskom štáte – Smernica 2008/115/ES – Výkon rozhodnutia o návrate – Článok 5 – Zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia – Najlepšie záujmy dieťaťa a rodinný život – Článok 15 – Zaistenie na účely odsunu – Preskúmanie dodržiavania podmienok zákonnosti zaistenia“

Úvod

1. Dodržiavanie zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia, absolútnej zásady, ktorá odráža jednu zo základných hodnôt Únie a jej členov, ako aj záujmy uvedené v článku 5 smernice 2008/115/ES, [2] vyvoláva zložité otázky, keď sa od prijatia rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť, situácia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny zmenila. Je to tak najmä vtedy, keď súdny orgán poverený preskúmaním zákonnosti zaistenia takéhoto štátneho príslušníka konštatuje, že táto zásada a tieto záujmy neboli predtým spomenuté alebo preskúmané počas konania o návrate.

2. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 5, článku 13 ods. 1 a 2 a článku 15 smernice 2008/115, ktoré zaručujú dodržiavanie zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia a určitých záujmov neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín, účinnú súdnu ochranu v súvislosti s rozhodnutiami o návrate, ako aj prísne podmienky a postupy týkajúce sa prijatia opatrenia zahŕňajúceho pozbavenie osobnej slobody.

[1] Jazyk prednesu: francúzština.

[i] Názov tejto veci je fiktívny. Nezodpovedá skutočnému menu ani názvu žiadneho z účastníkov konania.

[2] Smernica Európskeho parlamentu a Rady zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (Ú. v. EÚ L 348, 2008, s. 98).

3. Tento návrh podal Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (súd v Haagu zasadajúci v Roermonde, Holandsko), v spore medzi GB a Minister van Asiel en Migratie (minister pre azyl a migráciu, Holandsko) (ďalej len „minister“), ktorý sa týka rozhodnutia ministra o zaistení GB na účely jeho odsunu na základe rozhodnutia o návrate.

Právny rámec

Právo EÚ

4. Článok 5 smernice 2008/115, nazvaný „Zákaz vyhostenia alebo vrátenia, najlepšie záujmy dieťaťa, rodinný život a zdravotný stav“, stanovuje:

„Pri vykonávaní tejto smernice členské štáty zoberú náležite do úvahy:

a) najlepšie záujmy dieťaťa,

b) rodinný život,

c) zdravotný stav dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny

a dodržiavajú zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia.“

5. Článok 9 ods. 1 písm. a) tejto smernice s názvom „Odklad odsunu“ stanovuje:

„1. Členské štáty odložia odsun:

a) ak by sa ním porušila zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia…“

6. Článok 13 tejto smernice, nazvaný „Opravné prostriedky“, v odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Dotknutému štátnemu príslušníkovi tretej krajiny sa poskytne účinný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje príslušný súdny alebo správny orgán, alebo príslušný orgán zložený z členov, ktorí sú nestranní a majú zaručenú nezávislosť, na odvolanie sa proti rozhodnutiam vzťahujúcim sa na návrat uvedeným v článku 12 ods. 1 alebo na ich preskúmanie.

2. Orgán uvedený v odseku 1 má právomoc preskúmať rozhodnutia vzťahujúce sa na návrat uvedené v článku 12 ods. 1 vrátane možnosti dočasného pozastavenia ich výkonu, pokiaľ sa dočasné pozastavenie výkonu už neuplatňuje na základe vnútroštátnych právnych predpisov.“

7. Článok 15 tejto smernice s názvom „Zaistenie“ v odsekoch 1 až 5 stanovuje:

„1. Pokiaľ sa v osobitnom prípade nedajú účinne uplatniť iné dostatočné, ale menej prísne donucovacie opatrenia, členské štáty môžu zaistiť len štátneho príslušníka tretej krajiny, voči ktorému prebieha konanie o návrate, s cieľom pripraviť návrat a/alebo vykonať proces odsunu, a to najmä keď:

a) existuje riziko úteku, alebo

b) dotknutý štátny príslušník tretej krajiny sa vyhýba alebo bráni procesu prípravy návratu alebo odsunu.

Zaistenie sa vždy uskutočňuje na čo najkratšie obdobie, trvá, len pokiaľ prebiehajú prípravy na odsun, a vykonáva sa s náležitou starostlivosťou.

2. Zaistenie nariaďujú správne alebo súdne orgány.

Zaistenie sa nariaďuje písomne s uvedením skutkových a právnych dôvodov.

Ak zaistenie nariadili správne orgány, členské štáty:

a) buď zabezpečia rýchle súdne preskúmanie zákonnosti zaistenia, o ktorom sa rozhodne v čo najkratšom čase od začiatku zaistenia,

b) alebo poskytnú dotknutému štátnemu príslušníkovi tretej krajiny právo podať návrh na začatie konania, v rámci ktorého sa zákonnosť zaistenia preverí postupom rýchleho súdneho preskúmania, o ktorom sa rozhodne v čo najkratšom čase od začiatku príslušného konania. V takomto prípade členské štáty bezodkladne informujú štátneho príslušníka tretej krajiny o možnosti podania návrhu na začatie takéhoto konania.

Ak sa zistí, že zaistenie nie je zákonné, dotknutý štátny príslušník tretej krajiny bude bezodkladne prepustený.

3. V každom prípade sa zaistenie preskúma v primeraných lehotách buď na žiadosť dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny alebo *ex offo*. V prípade predĺženia lehoty zaistenia na preskúmanie dohliada súdny orgán.

4. Zaistenie prestáva byť odôvodnené a dotknutá osoba sa bezodkladne prepustí, ak už z právnych alebo iných dôvodov neexistuje odôvodnený predpoklad na odsun alebo už neplatia podmienky ustanovené v odseku 1.

5. Zaistenie trvá, kým sú splnené podmienky ustanovené v odseku 1 a kým je to potrebné na zabezpečenie úspešného odsunu. Každý členský štát stanoví maximálnu lehotu zaistenia, ktorá nesmie presiahnuť šesť mesiacov.“

Holandské právo

8. Ustanovenie § 59 ods. 1 písm. a) Vreemdelingenwet 2000 (Zákon o cudzincoch z roku 2000) z 23. novembra 2000 (Stb. 2000, č. 495) v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej stanovuje:

„Ak si to vyžadujú záujmy verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti, [minister] môže zaistiť cudzinca, ktorý sa nezákonne zdržiava na území krajiny…, na účely jeho odsunu.“

Spor vo veci samej, prejudiciálne otázky a konanie na Súdnom dvore

9. GB, ktorý uvádza, že je alžírskym štátnym príslušníkom, podal 11. septembra 2024 žiadosť o medzinárodnú ochranu v Holandsku. Na vypočutie týkajúce sa prejednania dôvodov svojej žiadosti o azyl sa nedostavil.

10. Rozhodnutím zo 7. októbra 2024 minister túto žiadosť zamietol a prijal rozhodnutie, ktoré slúži aj ako rozhodnutie o návrate (ďalej len „rozhodnutie o návrate“). Keďže GB nepodal v stanovenej lehote odvolanie, rozhodnutie o návrate nadobudlo právoplatnosť, pričom GB sa dobrovoľne nepodriadil povinnosti návratu, ktorá z neho vyplýva.

11. Francúzske orgány 26. marca 2025 odovzdali GB do Holandska v súlade s nariadením (EÚ) č. 604/2013, nazývaným „nariadenie Dublin III“ [3]. GB bol následne zaistený na základe článku 8 smernice 2013/33/EÚ, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu. [4]

12. V ten istý deň GB podal v Holandsku následnú žiadosť o medzinárodnú ochranu, ktorá mala za následok pozastavenie výkonu rozhodnutia o návrate. Vyjadril tiež obavy, že ak by sa vrátil do Alžírska, bol by vystavený vážnemu riziku neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu. Dňa 7. apríla 2025 bol GB vypočutý v súvislosti s dôvodmi tejto žiadosti a bol informovaný o úmysle zamietnuť ju ako zjavne neopodstatnenú. Dňa 9. apríla 2025 vzal GB svoju žiadosť späť, skôr než o nej bolo prijaté rozhodnutie. Pozastavenie výkonu rozhodnutia o návrate bolo preto zo zákona ukončené.

13. Dňa 10. apríla 2025 bolo zrušené zaisťovacie opatrenie, ktoré bolo uložené 26. marca 2025 na základe článku 8 smernice 2013/33. Proti GB však bolo nariadené ďalšie zaisťovacie opatrenie s cieľom odsunúť ho do Alžírska na základe rozhodnutia o návrate podľa článku 15 smernice 2008/115. Na vypočutí pred zaistením, ktoré sa konalo v ten istý deň, GB uviedol, že sa obáva, že v prípade návratu do Alžírska bude vystavený neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu, a že je otcom dieťaťa narodeného vo Francúzsku 18. septembra 2024, o ktoré sa chce starať.

14. GB podal 16. apríla 2025 proti svojmu zaisteniu žalobu na Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (súd v Haagu zasadajúci v Roermonde), teda na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

15. Tento súd sa pýta, či podľa práva Únie musí v rámci preskúmania dodržania podmienok zákonnosti zaistenia posúdiť, v prípade potreby *ex offo*, či zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia a záujmy uvedené v článku 5 smernice 2008/115 bránia vyhosteniu GB do Alžírska, ak existujú relevantné skutočnosti a okolnosti, ktoré vznikli alebo nastali po prijatí rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť.

16. Podľa holandského práva a judikatúry Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (Sekcia správnych vecí Štátnej rady, Holandsko) [5] vnútroštátny súd nesmie vykonať takéto posúdenie. Inak by to bolo len v prípade, ak by bolo proti rozhodnutiu o návrate podané samostatné odvolanie a preskúmanie zaistenia a preskúmanie rozhodnutia o návrate by sa uskutočnilo v rámci toho istého konania.

[3] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 31).

[4] Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2013 (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 96).

[5] Vnútroštátny súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania cituje rozsudky Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (Sekcia správnych vecí Štátnej rady) č. 201904771/2/V3 z 26. júla 2023 (NL:RVS:2023:2829) a č. 202204434/1/V3 z 12. decembra 2023 (NL:RVS:2023:4578).

17. Vnútroštátny súd sa však domnieva, že je jediným súdnym orgánom, ktorý môže posúdiť, či je odsun GB do Alžírska zlučiteľný so zásadou zákazu vyhostenia alebo vrátenia a so záujmami uvedenými v článku 5 smernice 2008/115.

18. V nijakom štádiu konania totiž nebolo posúdené, či táto zásada a tieto záujmy bránia odsunu GB. K takémuto posúdeniu najmä nedošlo v čase prijatia rozhodnutia o návrate, keďže GB sa nedostavil na pojednávanie o svojej žiadosti o medzinárodnú ochranu. Okrem toho vzhľadom na to, že proti rozhodnutiu o návrate nebolo podané odvolanie, zákonnosť tohto rozhodnutia nebola následne preskúmaná súdnym orgánom.

19. Posúdenie zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia a záujmov uvedených v článku 5 smernice 2008/115 nebolo vykonané ani v čase, keď bol GB zaistený na účely odsunu, hoci GB na vypočutí pred svojím zaistením 10. apríla 2025 v podstate namietal významnú zmenu okolností, keď sa odvolával na svoju obavu z neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania či trestu v prípade návratu do Alžírska a tvrdil, že sa chce postarať o svoje dieťa.

20. Takéto posúdenie nebolo možné vykonať ani v inom štádiu konania. Holandská právna úprava totiž nestanovuje pravidelné overovanie alebo preskúmanie rozhodnutia o návrate vzhľadom na zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, prípadne záujmy uvedené v článku 5 smernice 2008/115, a to ani v prípade, že medzi prijatím tohto rozhodnutia a jeho vykonaním uplynie určitý čas. Situácia je iná len v prípade určenia inej tretej krajiny ako krajiny návratu, alebo ak sa rozhodnutie prijíma po podaní žiadosti o medzinárodnú ochranu alebo žiadosti o povolenie na pobyt podľa vnútroštátneho práva.

21. Holandská právna úprava nestanovuje samostatný opravný prostriedok proti výkonu rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť. Neoprávnene sa zdržiavajúci štátny príslušník tretej krajiny môže podať len sťažnosť proti zamýšľanému a plánovanému „skutočnému odsunu“ po oznámení jeho dátumu a času. Takáto sťažnosť však nebráni zaisteniu, ktoré by sa ukázalo ako neodôvodnené. Okrem toho v súlade s judikatúrou Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (Sekcia správnych vecí Štátnej rady) je podanie sťažnosti možné len vtedy, „ak sa situácia v čase skutočného odsunu v takej miere líši od situácie existujúcej v čase rozhodnutia, z ktorého vyplýva právomoc odsunu, že zákonnosť úmyslu skutočne vyhostiť už nemožno bez výhrad považovať za samozrejmú“. Táto sťažnosť sa navyše týka len podmienok výkonu rozhodnutia o návrate a neumožňuje posúdiť zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia ani záujmy uvedené v článku 5 smernice 2008/115. [6]

22. Zaistenie na účely odsunu by však nebolo odôvodnené a už by neplnilo svoj účel, ak by sa odsun nemohol uskutočniť z dôvodu zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia alebo záujmov uvedených v článku 5 smernice 2008/115. V takom prípade by mala byť dotknutá osoba v súlade s článkom 15 tejto smernice bezodkladne prepustená na slobodu. Pred zaistením štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu je preto potrebné overiť, či je odsun prípustný.

23. Vnútroštátny súd preto žiada Súdny dvor, aby objasnil, či mu právo Únie ukladá povinnosť vykonať posúdenie zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia a záujmov uvedených v článku 5 smernice 2008/115.

[6] Rozsudok Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (Sekcia správnych vecí Štátnej rady) č. 201306899/1/V2 z 12. júna 2015 (NL:RVS:2015:1995).

24. V tejto súvislosti uvedený súd tvrdí, že článok 5 tejto smernice, ako ho vykladá judikatúra Súdneho dvora,[7] požaduje, aby všetky príslušné vnútroštátne orgány dodržiavali zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia vo všetkých štádiách konania o návrate. Zaistenie štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu je však súčasťou výkonu tejto smernice a predstavuje „štádium konania o návrate“.

25. Okrem toho z článku 9 ods. 1 písm. a) smernice 2008/115, ako aj z judikatúry Súdneho dvora[8] vyplýva, že rozhodnutie o návrate môže existovať súčasne s odkladom odsunu, takže existencia rozhodnutia o návrate, ktoré bolo prijaté predtým a prípadne nadobudlo právoplatnosť, nebráni preskúmaniu zlučiteľnosti odsunu pri výkone tohto rozhodnutia so zásadou zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

26. Vnútroštátny súd ďalej uvádza, že právo na účinný prostriedok nápravy zakotvené v článku 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) a konkretizované v článku 13 ods. 1 a 2 smernice 2008/115 si vyžaduje, aby súd skúmajúci dodržanie podmienok zákonnosti zaistenia na účely odsunu neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny pri výkone rozhodnutia o návrate mohol overiť, či zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia a záujmy uvedené v článku 5 tejto smernice bránia tomuto odsunu. Takýto prístup je ešte potrebnejší, ak neexistuje iný účinný prostriedok nápravy.

27. Za týchto podmienok Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (súd v Haagu zasadajúci v Roermonde) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Majú sa článok 5, článok 13 ods. 1 a 2 a článok 15 smernice 2008/115 v spojení s článkom 6, článkom 19 ods. 2 a článkom 47 [Charty] vykladať v tom zmysle, že súdny orgán je pri skúmaní splnenia podmienok zákonnosti zaistenia štátneho príslušníka tretej krajiny vyplývajúcich z práva Únie povinný sa v prípade potreby *ex offo* ubezpečiť, či zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia nebráni výkonu rozhodnutia o návrate, ktoré bolo vydané skôr a pre výkon ktorého bol štátny príslušník tretej krajiny zaistený?

2. Majú sa článok 5, článok 13 ods. 1 a 2 a článok 15 smernice 2008/115 v spojení s článkami 6 a 7, článkom 24 ods. 2 a článkom 47 [Charty] vykladať v tom zmysle, že súdny orgán je pri skúmaní splnenia podmienok zákonnosti zaistenia štátneho príslušníka tretej krajiny vyplývajúcich z práva Únie povinný sa v prípade potreby *ex offo* ubezpečiť, či záujmy uvedené v článku 5 smernice 2008/115 nebránia výkonu rozhodnutia o návrate, ktoré bolo vydané skôr a pre výkon ktorého bol štátny príslušník tretej krajiny zaistený?“

28. Vnútroštátny súd navrhol, aby bol tento návrh na začatie prejudiciálneho konania prejednaný v naliehavom prejudiciálnom konaní upravenom v článku 107 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

29. Rozhodnutím z 21. mája 2025 sa Súdny dvor rozhodol vyhovieť tejto žiadosti.

30. Písomné pripomienky predložila holandská vláda, GB a Európska komisia. Tí istí účastníci konania boli vypočutí na pojednávaní, ktoré sa konalo 1. júla 2025.

[7] Vnútroštátny súd odkazuje najmä na rozsudok zo 17. októbra 2024, Ararat (C-156/23, EU:C:2024:892, bod 35) (ďalej len „rozsudok Ararat“).

[8] Vnútroštátny súd odkazuje na rozsudky z 3. júna 2021, Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:432) (ďalej len „rozsudok Westerwaldkreis“); z 22. novembra 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa) (C-69/21, EU:C:2022:913) (ďalej len „rozsudok Vyhostenie – Liečebná konopa“), a Ararat.

Analýza

Úvodné pripomienky

31. Cieľom smernice 2008/115, ako sa uvádza v jej odôvodneniach 2 a 11, je zavedenie účinnej politiky vyhostenia a repatriácie na základe spoločných právnych noriem a záruk, aby mohli byť dotknuté osoby repatriované humánnym spôsobom a pri úplnom rešpektovaní ich základných práv a dôstojnosti. [9]

32. Pokiaľ štátny príslušník tretej krajiny podobne ako vo veci samej patrí do pôsobnosti tejto smernice, tento štátny príslušník v zásade musí podliehať spoločným normám a postupom stanoveným touto smernicou na účely jeho návratu, a to až do okamihu prípadnej legalizácie jeho pobytu. [10] V tejto súvislosti pripomínam, že ak je zaistenie neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny nariadené na účely odsunu, má za cieľ len zabezpečiť účinnosť konania o návrate. [11]

33. Keďže každé zaistenie štátneho príslušníka tretej krajiny predstavuje vážny zásah do práva na slobodu zakotveného v článku 6 Charty, Súdny dvor objasnil, že právomoc na zaistenie štátnych príslušníkov tretích krajín zverená príslušným vnútroštátnym orgánom je prísne obmedzená. Zaisťovacie opatrenie tak môže byť nariadené alebo predĺžené len pri dodržaní všeobecných a abstraktných pravidiel stanovujúcich jeho podmienky a spôsoby, ktoré sú uvedené najmä v článku 15 ods. 1, článku 15 ods. 2 druhom pododseku a článku 15 ods. 4 až 6 smernice 2008/115. [12]

34. V súlade s článkom 15 ods. 1 smernice 2008/115 tak pozbavenie osobnej slobody, ktorým je zaistenie osoby na účely odsunu, môže byť uložené len vtedy, ak sú splnené určité hmotnoprávne podmienky, ktoré sa týkajú neexistencie iných menej reštriktívnych opatrení, než je zaistenie, a predpokladu, že odsun by mohol byť ohrozený správaním dotknutej osoby. Zaistenie musí byť navyše čo najkratšie, musí byť zachované len dovtedy, kým prebieha mechanizmus odsunu, a musí sa vykonávať so všetkou náležitou starostlivosťou. Podľa odsekov 3 a 4 tohto ustanovenia sa takéto pozbavenie osobnej slobody preskúmava v primeraných intervaloch a ukončí sa, ak sa ukáže, že už neexistuje odôvodnený predpoklad na odsun, čo treba chápať tak, že je potrebná existencia reálnej vyhliadky, že odsun sa môže uskutočniť vzhľadom na maximálne dĺžky pozbavenia osobnej slobody, stanovené v článku 15 ods. 5 a 6 tejto smernice, ktoré sú záväzné pre všetky členské štáty. [13]

[9] Pozri rozsudky z 5. júna 2014, Mahdi (C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, bod 38) (ďalej len „rozsudok Mahdi“); z 19. júna 2018, Gnandi (C-181/16, EU:C:2018:465, bod 48) (ďalej len „rozsudok Gnandi“), a rozsudok Vyhostenie – Liečebná konopa (bod 88).

[10] Pozri rozsudok Ararat (bod 33 a citovaná judikatúra).

[11] Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 6. októbra 2022, Politsei- ja Piirivalveamet (Zaistenie – Riziko spáchania trestného činu) (C-241/21, EU:C:2022:753, body 31, 32 a citovaná judikatúra), a z 8. novembra 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Preskúmanie zaistenia *ex offo*) (C-704/20 a C-39/21, EU:C:2022:858, bod 74) (ďalej len „rozsudok Preskúmanie zaistenia *ex offo*“).

[12] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 10. marca 2022, Landkreis Gifhorn (C-519/20, EU:C:2022:178, bod 62); Preskúmanie zaistenia *ex offo* (body 72, 73, 75 až 77 a citovaná judikatúra), a zo 4. októbra 2024, Bouskoura (C-387/24 PPU, EU:C:2024:868, body 41 až 45).

[13] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 28. apríla 2011, El Dridi (C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, bod 40), a Mahdi (bod 60), v ktorom Súdny dvor odkazuje na rozsudok z 30. novembra 2009, Kadzojev (C-357/09 PPU, EU:C:2009:741, bod 65).

35. Ak sa ukáže, že hmotnoprávne podmienky, ktoré boli základom pôvodného rozhodnutia o zaistení dotknutého štátneho príslušníka, neboli alebo už nie sú splnené, alebo sa dosiahne maximálna doba zaistenia, dotknutá osoba musí byť bezodkladne prepustená na slobodu, ako navyše výslovne uvádza normotvorca Únie v článku 15 ods. 2 štvrtom pododseku a článku 15 ods. 4 tejto smernice. [14]

36. Pokiaľ ide o právo zaistených štátnych príslušníkov tretích krajín na účinnú súdnu ochranu, spoločné normy EÚ v oblasti súdnej ochrany sú stanovené v článku 15 ods. 2 treťom pododseku smernice 2008/115. Podľa tohto ustanovenia, ktoré v dotknutej oblasti zakotvuje právo na účinnú súdnu ochranu zaručené v článku 47 Charty, musí každý členský štát v prípade, že zaistenie nariadil správny orgán, stanoviť „rýchle“ súdne preskúmanie zákonnosti tohto zaistenia, a to buď *ex offo*, alebo na žiadosť dotknutej osoby. [15]

37. V kontexte prejednávanej veci vzhľadom na skutočnosti uvedené v spise vzniká predovšetkým otázka, či súd, ktorý má preskúmať zákonnosť zaistenia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu v rámci výkonu rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť, môže alebo musí posúdiť, či zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia na jednej strane, ako aj záujmy uvedené v článku 5 smernice 2008/115 a konkrétnejšie najlepšie záujmy dieťaťa na druhej strane bránia tomuto odsunu, ak bolo voči tomuto štátnemu príslušníkovi prijaté právoplatné rozhodnutie o návrate a zaistenie bolo nariadené správnym orgánom bez predchádzajúceho zohľadnenia týchto skutočností. V tomto poradí postupne preskúmam dve prejudiciálne otázky, ktoré položil vnútroštátny súd.

O prvej otázke

38. Svojou prvou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa články 5 a 15 smernice 2008/115 [16] v spojení s článkom 6, článkom 19 ods. 2 a článkom 47 Charty majú vykladať v tom zmysle, že súdny orgán, ktorý má preskúmať zákonnosť zaistenia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu na základe právoplatného rozhodnutia o návrate, je povinný overiť, v prípade potreby *ex offo*, či zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia nebráni tomuto odsunu, ak táto zásada nebola vopred zohľadnená.

39. Na úvod pripomínam, že zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia je základnou zásadou zakotvenou v článku 19 ods. 2 Charty, podľa ktorého „nikto nesmie byť vysťahovaný, vyhostený ani vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu“. Táto zásada súvisí aj s článkom 18 Charty zakotvujúcim právo na azyl, ako aj s článkom 4 Charty o zákaze mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestov a má absolútnu povahu. [17]

[14] Pozri rozsudky z 30. novembra 2009, Kadzojev (C-357/09 PPU, EU:C:2009:741, bod 60); Preskúmanie zaistenia *ex offo* (bod 79), a zo 4. októbra 2024, Bouskoura (C-387/24 PPU, EU:C:2024:868, bod 44).

[15] Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. mája 2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU a C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, bod 289) (ďalej len „rozsudok Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság“), a Preskúmanie zaistenia *ex offo* (body 81 až 83 a citovaná judikatúra).

[16] Článok 13 smernice 2008/115, nazvaný „Opravné prostriedky“, stanovuje osobitné právo na súdne preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa návratu uvedených v článku 12 ods. 1 tejto smernice. Posledné uvedené ustanovenie sa však vzťahuje len na rozhodnutia o návrate, rozhodnutia o zákaze vstupu a rozhodnutia o odsune. Rozhodnutie o zaistení teda nepatrí do pôsobnosti článku 13 tejto smernice.

[17] Pozri v tomto zmysle rozsudky Vyhostenie – Liečebná konopa (bod 57); zo 6. júla 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Utečenec, ktorý sa dopustil závažného trestného činu) (C-663/21, EU:C:2023:540, bod 36), a Ararat (body 35, 36, 49 a 50).

40. V smernici 2008/115 je zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia zakotvená najmä v článku 5 poslednej časti vety tejto smernice, ktorý stanovuje, že pri vykonávaní tejto smernice musia členské štáty dodržiavať zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia. [18]

41. Ďalej treba pripomenúť, že z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že článok 5 smernice 2008/115 nemožno vzhľadom na cieľ, ktorý sleduje, vykladať reštriktívne. Má tiež priamy účinok, a preto sa naň môže odvolávať jednotlivec a uplatňovať ho správne orgány a súdy členských štátov. [19]

42. Nakoniec, pokiaľ ide o dôsledky, ktoré treba vyvodiť zo zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia, ako je zakotvená v článku 5 smernice 2008/115, chcem poukázať na to, že Súdny dvor pri viacerých príležitostiach rozhodol, že táto zásada systematicky nebráni prijatiu rozhodnutia o návrate a prípadného rozhodnutia o odsune neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny, [20] ale odôvodňuje *len odklad jeho odsunu* na základe rozhodnutia o návrate, ako stanovuje článok 9 ods. 1 písm. a) smernice 2008/115. [21]

43. Súdny dvor však tiež uviedol, že keď príslušný vnútroštátny orgán zvažuje prijatie rozhodnutia o návrate, musí okrem iného zabezpečiť dodržanie zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia. [22] V tejto súvislosti Súdny dvor uviedol, že článok 5 smernice 2008/115 ukladá príslušnému vnútroštátnemu orgánu povinnosť dodržiavať *vo všetkých štádiách konania o návrate* zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, takže toto ustanovenie *bráni* tomu, aby bolo voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny prijaté *rozhodnutie o návrate*, ak sa preukáže, že jeho *odsun* do určenej krajiny je na základe zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia *vylúčený na dobu neurčitú*. [23]

44. Súdny dvor nedávno zopakoval, že zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia musí byť dodržaná *pred výkonom* rozhodnutia o návrate. V prípade, že príslušný vnútroštátny orgán dospeje k záveru, že odsun dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny vystavuje vážnemu riziku trestu smrti, mučenia alebo neľudského a ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu, musí tento orgán odložiť tento odsun *dovtedy, kým takéto riziko trvá*, v súlade s článkom 9 ods. 1 písm. a) smernice 2008/115. Súdny dvor ďalej uviedol, že dodržiavanie tejto zásady sa vyžaduje *až do súdneho preskúmania tohto výkonu*. [24]

[18] Zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia je zakotvená aj v článku 9 ods. 1 písm. a) smernice 2008/115, podľa ktorého musia členské štáty odložiť odsun, ak by sa vykonal v rozpore s touto zásadou.

[19] Pozri v tomto zmysle rozsudky Vyhostenie – Liečebná konopa (bod 55) a Ararat (bod 35 a citovaná judikatúra).

[20] Pozri rozsudok Gnandi (body 59 až 67).

[21] Pozri rozsudok Westerwaldkreis (body 58 a 59), v ktorom Súdny dvor odkazuje na návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Pikamäe vo veci Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:105, bod 87).

[22] Pozri rozsudky z 11. decembra 2014, Boudjlida (C-249/13, EU:C:2014:2431, body 48 a 49), a Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (bod 118 a citovaná judikatúra).

[23] Pozri v tomto zmysle rozsudok Vyhostenie – Liečebná konopa (body 55, 56 a 59). Súdny dvor v podstate rozhodol, že je to tak najmä vtedy, keď je zdravotný stav štátneho príslušníka obzvlášť závažný a návrat môže sám osebe predstavovať skutočné riziko neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania s dotknutou osobou v zmysle článku 4 Charty. Dodal však, že článok 7 Charty nemôže členskému štátu uložiť, aby sa zdržal prijatia rozhodnutia o návrate alebo rozhodnutia o odsune štátneho príslušníka len z dôvodu rizika zhoršenia jeho zdravotného stavu v cieľovej krajine, ak tieto prísne podmienky nie sú splnené (body 60 až 71, 101 a 102). Pozri tiež rozsudok zo 6. júla 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Utečenec, ktorý sa dopustil závažného trestného činu) (C-663/21, EU:C:2023:540, body 36 a 52), z ktorého vyplýva, že dotknutý štátny príslušník by bol vystavený riziku mučenia alebo smrti v prípade návratu do svojej krajiny pôvodu (bod 21).

[24] Pozri v tomto zmysle rozsudok Ararat (body 38, 39 a 46 a citovaná judikatúra).

45. Na tento účel sú podľa Súdneho dvora členské štáty povinné umožniť dotknutým osobám odvolať sa na všetky *zmeny okolností, ktoré nastali po prijatí rozhodnutia o návrate* a ktoré by mohli mať *významný vplyv* na posúdenie situácie dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny so zreteľom najmä na článok 5 smernice 2008/115. [25]

46. Súdny dvor tak rozhodol, že ak uplynutie určitého časového obdobia viedlo k zmene okolností, vnútroštátny orgán je povinný pristúpiť pred výkonom rozhodnutia o návrate k *aktualizovanému posúdeniu* rizík, že štátny príslušník tretej krajiny bude vystavený zaobchádzaniu, ktoré článok 4 a článok 19 ods. 2 Charty absolútnym spôsobom zakazujú. Toto posúdenie, *ktoré musí byť odlišné a nezávislé od posúdenia vykonaného v čase prijatia uvedeného rozhodnutia o návrate*, musí vnútroštátnemu orgánu umožniť, *aby sa s prihliadnutím na akúkoľvek zmenu okolností, ku ktorej došlo, ako aj všetky nové skutočnosti prípadne uvedené* týmto štátnym príslušníkom tretej krajiny *ubezpečil*, že neexistujú *závažné a preukázané dôvody* domnievať sa, že uvedený štátny príslušník tretej krajiny by bol v prípade návratu do tretej krajiny vystavený skutočnému riziku, že v tejto tretej krajine bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu. Takéto aktualizované posúdenie totiž ako jediné tomuto orgánu umožňuje uistiť sa, že odsun je v súlade s požadovanými zákonnými podmienkami, najmä s požiadavkami stanovenými v článku 5 smernice 2008/115. [26]

47. Okrem toho v súvislosti s povinnosťou preskúmať *ex offo* žalobný dôvod založený na porušení ustanovení Únie v prípade, že *súdny orgán preskúmava podmienky zákonnosti zaisťovacieho opatrenia nariadeného správnym orgánom*, Súdny dvor rozhodol, že súdny orgán musí byť schopný *rozhodnúť o všetkých skutkových a právnych okolnostiach, ktoré sú relevantné* na overenie tejto zákonnosti, a zohľadniť skutkové okolnosti a dôkazy uvedené správnym orgánom, ktorý nariadil pôvodné zaistenie, ako aj dôkazy a pripomienky, ktoré mu prípadne predloží dotknutá osoba. Okrem toho musí byť schopný zistiť si akúkoľvek inú skutočnosť relevantnú na účely jeho rozhodnutia v prípade, že to považuje za nevyhnutné. Na tento účel Súdny dvor poukázal na význam práva na slobodu zaručeného v článku 6 Charty, ako aj na závažnosť zásahu do tohto práva, ktorý predstavuje zaistenie, a na požiadavku vysokej úrovne súdnej ochrany. [27]

48. Z celej judikatúry citovanej v bodoch 42 až 44 týchto návrhov vyplýva, že článok 5 smernice 2008/115 ukladá členským štátom povinnosť dodržiavať zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia „vo všetkých štádiách konania“ až po odsun, ktorý spočíva vo „fyzickom transporte“ dotknutej osoby „z členského štátu“ [28]. V závislosti od konkrétnych okolností každého prípadu alebo štádia konania, v ktorom sa uskutoční preskúmanie skutočného a vážneho rizika, že štátny príslušník tretej krajiny bude v prípade návratu vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu, zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia bráni tomu, aby bolo voči tomuto štátnemu príslušníkovi vydané rozhodnutie o návrate, alebo v prípade potreby odôvodní odklad odsunu, pokiaľ príslušné riziko pretrváva.

[25] Pozri v tomto zmysle rozsudky Gnandi (bod 64) a Ararat (bod 37).

[26] Pozri v tomto zmysle rozsudok Ararat (bod 38).

[27] Pozri v tomto zmysle rozsudok Preskúmanie zaistenia *ex offo* (body 87 a 88). Chcem poukázať na to, že v uvedenej veci Súdny dvor tiež pripomenul, že prísne vymedzenie zaistenia a zachovania opatrenia spočívajúceho v zaistení zavedené normotvorcom Únie vedie k situácii, ktorá nie je vo všetkých ohľadoch podobná správnemu sporu, v ktorom podnet na začatie konania a vymedzenie sporu prináleží účastníkom konania (bod 92 tohto rozsudku). Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Richard de la Tour vo veci Ararat (C-156/23, EU:C:2024:413, bod 45).

[28] Pozri článok 3 bod 5 smernice 2008/115; pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Richard de la Tour vo veci Ararat (C-156/23, EU:C:2024:413, bod 36).

49. V prejednávanej veci je nesporné, že proti žalobcovi vo veci samej bolo vydané rozhodnutie o návrate, ktoré bolo prijaté 7. októbra 2024. Toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť a nič v spise nenasvedčuje protiprávnosti prijatia rozhodnutia o návrate z hľadiska zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia, hoci vzhľadom na to, že žalobca sa nedostavil na vypočutie, bolo toto rozhodnutie prijaté bez vecného posúdenia prípadného rozporu odsunu s touto zásadou. Spor vo veci samej sa teda týka dodržiavania zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia a preskúmania súdom *ex offo* nie v rámci prijatia rozhodnutia o návrate, ale v rámci jeho výkonu v priebehu pokračujúceho konania o návrate prostredníctvom zaistenia dotknutého štátneho príslušníka.

50. Ako však vyplýva z bodov 45 až 47 týchto návrhov, povinnosť preskúmať *ex offo* zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia bola uznaná v situácii, keď vnútroštátny orgán zamýšľa prijať rozhodnutie o návrate, alebo pred výkonom rozhodnutia o návrate, najmä v prípade zmeny okolností, ktorá nastala po prijatí rozhodnutia o návrate a ktorá môže mať významný vplyv na posúdenie situácie dotknutého štátneho príslušníka, a keď súdny orgán preskúmava podmienky zákonnosti zaisťovacieho opatrenia nariadeného správnym orgánom počas konania o návrate.

51. Rovnako je to teda aj v štádiu konania o návrate, ktoré sa týka preskúmania zákonnosti zaistenia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny zo strany súdneho orgánu, pričom toto zaistenie bolo nariadené na účely odsunu štátneho príslušníka tretej krajiny na základe rozhodnutia o návrate.

52. Navyše v prejednávanej veci okrem toho, že zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia nebola predmetom predchádzajúceho preskúmania ani príslušným vnútroštátnym orgánom, ktorý prijal rozhodnutie o návrate, ani správnym orgánom, ktorý nariadil zaistenie, vnútroštátny súd uviedol, že neexistuje iný účinný súdny opravný prostriedok, na základe ktorého by bolo možné zohľadniť aktualizovanú situáciu štátneho príslušníka.

53. Za týchto okolností ma skutočnosť, že GB sa odvolávala na riziko neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania v prípade svojho návratu do Alžírska, vedie k záveru, že súdny orgán poverený preskúmaním zákonnosti zaistenia na základe rozhodnutia o návrate musí v tomto štádiu konania overiť, v prípade potreby *ex offo*, či môže byť GB vystavený takémuto riziku v prípade návratu do zamýšľanej cieľovej krajiny.

54. Súdna ochrana zaručená článkom 47 Charty by totiž nebola ani účinná, ani úplná, ak by vnútroštátny súd nemal povinnosť *ex offo* konštatovať porušenie zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia, pokiaľ na základe *skutočností uvedených v spise, ktoré mu boli oznámené, ako boli doplnené alebo objasnené počas kontradiktórneho konania na tomto súde*, smerujú k preukázaniu toho, že rozhodnutie o návrate sa zakladá na *obsolétnom posúdení* rizika zaobchádzania zakázaného touto zásadou, ktorému by čelil dotknutý štátny príslušník tretej krajiny, ak by sa mal vrátiť do predmetnej tretej krajiny.[29]

55. Zdá sa mi však dôležité zdôrazniť, že nie je nevyhnutne úlohou orgánu povereného preskúmaním zákonnosti zaistenia, aby posúdil zákonnosť predtým prijatého rozhodnutia o návrate, ktoré mohlo byť právoplatne prijaté príslušným vnútroštátnym orgánom a ktoré nadobudlo právoplatnosť, ani aby nahradil rozhodnutie príslušného vnútroštátneho orgánu svojím vlastným rozhodnutím.[30] Podmienky upravujúce rozsah preskúmania súdom

[29] Pozri v tomto zmysle rozsudky Preskúmanie zaistenia *ex offo* (bod 88) a Ararat (bod 50 a citovaná judikatúra).

[30] Inak by to bolo v prípade, že by súdny orgán musel nahradiť vlastným rozhodnutím rozhodnutie správneho orgánu, ktorý nariadil zaistenie, alebo v prípade predĺženia zaistenia rozhodnutím orgánu, ktorý nariadil pôvodné zaistenie [pozri rozsudky Mahdi (bod 62) a Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (bod 293)].

zodpovedným za overenie zákonnosti zaistenia sú v zásade záležitosťou procesnej autonómie členských štátov rovnako ako určenie vnútroštátnych orgánov príslušných na posúdenie rizík v prípade odsunu.[31] V Holandsku sa však súdny orgán príslušný na prijatie alebo preskúmanie rozhodnutia o návrate líši od orgánu, ktorý skúma zákonnosť zaistenia. Ten teda nemá právomoc opätovne posúdiť alebo preskúmať zákonnosť rozhodnutia o návrate a môže len konštatovať existenciu takéhoto rozhodnutia.

56. Holandská vláda na pojednávaní uviedla, že sudca poverený preskúmaním zákonnosti zaistenia musí okrem iného overiť, či existuje odôvodnený predpoklad na odsun v súlade s článkom 15 ods. 4 smernice 2008/115, čo zahŕňa preskúmanie, či orgán, ktorý nariadil zaisťovacie opatrenie, „dostatočne zohľadnil“ zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, „správne posúdil“ vyhlásenia štátneho príslušníka v tomto smere alebo primerane „zvážil túto skutočnosť“. Táto vláda však ďalej uviedla, že takéto posúdenie je obmedzené a že iba správny orgán príslušný rozhodnúť o žiadosti o medzinárodnú ochranu môže vykonať úplné preskúmanie situácie dotknutého štátneho príslušníka, a to aj z hľadiska zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia. Ak teda tento správny orgán takéto posúdenie nevykonal, neprináleží súdu, aby vykonal toto posúdenie po prvý raz, ale štátnemu príslušníkovi, aby podal novú žiadosť o medzinárodnú ochranu. Holandská vláda sa tiež domnieva, že samostatný a osobitný opravný prostriedok, ktorý môže dotknutý štátny príslušník podať v prípade *de facto* stanoveného odsunu, zabezpečuje dostatočnú súdnu ochranu.

57. Na rozdiel od toho, čo tvrdí holandská vláda, však od dotknutého štátneho príslušníka nemožno požadovať podanie ďalšej žiadosti o medzinárodnú ochranu, aby sa mu zaručilo úplné dodržiavanie zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia uvedenej v článku 5 smernice 2008/115 v spojení s článkom 19 ods. 2 Charty.[32] Rovnako od neho nemožno očakávať, aby podal sťažnosť proti „skutočnému odsunu“, ktorý možno vykonať až po oznámení dátumu a času vyhostenia, a ako uvádza vnútroštátny súd, systematicky nevedie k posúdeniu zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia a neumožňuje zabrániť zaisteniu, ktoré by sa mohlo ukázať ako neodôvodnené.

58. Preto ak má súdny orgán rozhodnúť o zákonnosti zaistenia, musí mu byť v tejto súvislosti umožnené úplné preskúmanie. Hoci v tomto štádiu nejde o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť, súd poverený preskúmaním zákonnosti zaistenia musí byť schopný vykonať úplné a aktuálne posúdenie situácie štátneho príslušníka a rizík v prípade návratu z hľadiska zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia, ak táto zásada predtým nebola zohľadnená. Platí to o to viac v prípade zmeny okolností, ku ktorej dôjde po prijatí rozhodnutia o návrate a ktorá môže mať významný vplyv na posúdenie situácie dotknutého štátneho príslušníka z hľadiska zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

59. Ďalej chcem uviesť, že ak by súdny orgán poverený preskúmaním zákonnosti zaistenia po posúdení aktualizovanej situácie dotknutého štátneho príslušníka dospel k záveru, že odsun tohto štátneho príslušníka ho vystavuje vážnemu riziku neľudského a ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu, mal by tento orgán v súlade s článkom 9 ods. 1 písm. a) smernice 2008/115 odložiť odsun dovtedy, kým takéto riziko trvá, ako vyplýva z judikatúry citovanej v bodoch 42 a 44 týchto návrhov.

[31] Pozri analogicky rozsudok Mahdi (bod 50); pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Richard de la Tour v spojených veciach Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Preskúmanie zaistenia *ex offo*) (C-704/20 a C-39/21, EU:C:2022:489, body 73 až 76), ako aj vo veci Ararat (C-156/23, EU:C:2024:413, bod 52).

[32] Pozri v tomto zmysle rozsudok Ararat (body 40 a 41).

60. Zo smernice 2008/115 ani z judikatúry Súdneho dvora však nemožno vyvodiť, že v prípade odkladu odsunu musí byť neoprávnene sa zdržiavajúci štátny príslušník tretej krajiny bezodkladne prepustený na slobodu a odsun možno odložiť dovtedy, kým pretrváva predmetné riziko. Okrem toho prípadný odklad odsunu by nemohol systematicky spôsobovať protiprávnosť zaistenia. V závislosti od okolností môžu príslušné orgány zvážiť odsun v neskoršej fáze, najmä ak sa dôvody, pre ktoré zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia bráni aktuálnemu odsunu, ukážu ako dočasné. [33]

61. Zdôrazňujem však, že pokiaľ je dotknutá osoba zaistená podľa smernice 2008/115, zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia sa uplatňuje v plnom rozsahu za prísnych podmienok a dodržiavajú sa pravidlá a záruky stanovené touto smernicou, a to aj pokiaľ ide o maximálnu dĺžku zaistenia, ktorá je záväzná pre všetky členské štáty. Konštatujem však, že odklad odsunu z dôvodu zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia nepatrí medzi dôvody, pre ktoré možno zaistenie predĺžiť na obdobie dlhšie ako šesť mesiacov podľa článku 15 ods. 5 a 6 smernice 2008/115.

62. Preto pokiaľ sa súdny orgán vzhľadom na osobitné okolnosti veci a po preskúmaní aktualizovanej situácie dotknutého štátneho príslušníka domnieva, že jeho odsun do zamýšľanej cieľovej krajiny je na základe zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia vylúčený na dobu neurčitú, takže nemožno vychádzať z toho, že mechanizmus odsunu stále prebieha, alebo ak neexistuje reálna vyhliadka, že odsun bude možné úspešne uskutočniť vzhľadom na maximálne lehoty stanovené smernicou 2008/115, zaistenie už nie je odôvodnené a tento štátny príslušník musí byť bezodkladne prepustený.

63. Preto navrhujem, aby Súdny dvor na prvú prejudiciálnu otázku odpovedal tak, že články 5 a 15 smernice 2008/115 v spojení s článkom 6, článkom 19 ods. 2 a článkom 47 Charty sa majú vykladať v tom zmysle, že súdny orgán, ktorý má preskúmať zákonnosť zaistenia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu na základe rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť, je povinný – v prípade potreby *ex offo* – preskúmať, či zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia nebráni odsunu, ak táto zásada nebola predtým zohľadnená, a to ešte viac v prípade, že po prijatí rozhodnutia o návrate dôjde k zmene okolností, ktorá môže mať významný vplyv na posúdenie situácie dotknutého štátneho príslušníka z hľadiska zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

O druhej otázke

64. Svojou druhou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa články 5 a 15 smernice 2008/115 [34] v spojení s článkami 6 a 7, článkom 24 ods. 2 a článkom 47 Charty majú vykladať v tom zmysle, že súdny orgán, ktorý má preskúmať zákonnosť zaistenia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu na základe rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť, je povinný, v prípade potreby *ex offo*, overiť, či rodinný život a najlepšie záujmy dieťaťa v zmysle článku 5 smernice 2008/115 nebránia tomuto odsunu, ak neboli vopred zohľadnené.

[33] Môže to byť napríklad prípad oponenta súčasného politického režimu v jeho krajine, pričom však dôjde k zmene tohto režimu.

[34] Ako je uvedené v poznámke pod čiarou 16 týchto návrhov, otázky týkajúce sa zákonnosti zaistenia, ktoré vznikajú v rámci konania vo veci samej, nepatria do pôsobnosti článku 13 smernice 2008/115.

65. Pripomínam, že pri vykonávaní smernice 2008/115, a to aj vtedy, keď majú v úmysle prijať rozhodnutie o návrate alebo rozhodnutie o odsune neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny, sú členské štáty povinné dodržiavať základné práva, ktoré tomuto štátnemu príslušníkovi tretej krajiny priznáva Charta.

66. Je to tak najmä v prípade práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ktoré je zaručené v článku 7 Charty a na ktoré sa môže odvolávať neoprávnene sa zdržiavajúci štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je otcom maloletého dieťaťa, a ktoré treba vykladať v spojení s článkom 24 ods. 2 Charty, ktorý stanovuje, že najlepší záujem dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri všetkých úkonoch týkajúcich sa detí, či už ich vykonávajú orgány verejnej moci alebo súkromné inštitúcie. [35] Na rozdiel od ochrany pred neľudským a ponižujúcim zaobchádzaním zakotvenej v článku 4 Charty však práva zaručené v článkoch 7 a 24 Charty nie sú absolútne. [36]

67. Z článku 5 písm. a) a b) smernice 2008/115 tiež vyplýva, že členské štáty musia pri vykonávaní tejto smernice náležite zohľadniť najlepšie záujmy dieťaťa a rodinný život. Toto ustanovenie predstavuje všeobecné pravidlo, ktoré nemožno vykladať reštriktívne, a do pôsobnosti tejto smernice preberá povinnosť stanovenú v článkoch 7 a 24 Charty. Súdny dvor tak rozhodol, že článok 5 smernice 2008/115 v spojení s článkom 24 Charty sa má vykladať v tom zmysle, že členské štáty sú povinné náležite zohľadniť najlepšie záujmy dieťaťa *vo všetkých štádiách konania* pred prijatím rozhodnutí, akým je rozhodnutie o návrate, prípadne sprevádzané zákazom vstupu, ktoré majú závažné dôsledky pre túto maloletú osobu, a to aj v prípade, že adresátom tohto rozhodnutia nie je maloletá osoba, ale jeden z jej rodičov. [37] Súdny dvor dodal, že to isté platí pre opatrenie odsunu, ktoré nemožno prijať, ak zasahuje do rodinného života a práva na rešpektovanie súkromného života dotknutého štátneho príslušníka. [38]

68. Z tejto judikatúry na jednej strane vyplýva, že článok 5 smernice 2008/115 bráni tomu, aby bolo rozhodnutie o návrate prijaté vo vzťahu k štátnemu príslušníkovi tretej krajiny bez predchádzajúceho zohľadnenia jeho rodinného života a najlepších záujmov jeho maloletého dieťaťa, a na druhej strane, že úvahy týkajúce sa najlepších záujmov dieťaťa môžu prípadne viesť k tomu, že súdny orgán upustí od odsunu.

69. Úvahy týkajúce sa najlepších záujmov dieťaťa teda podľa môjho názoru musí byť možné zohľadniť aj v štádiu preskúmania zákonnosti zaisťovacieho opatrenia nariadeného na účely uskutočnenia odsunu, ak tieto záujmy neboli predmetom predchádzajúceho preskúmania počas konania o návrate a ak neexistuje iný účinný prostriedok nápravy.

70. Ďalej chcem uviesť, že Súdny dvor mal príležitosť spresniť niektoré relevantné skutočnosti, ktoré treba zohľadniť pri posudzovaní rizika, že dotknuté dieťa bude musieť opustiť územie Európskej únie, ak by bol jeho rodič, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, prinútený k návratu. Je preto potrebné zvážiť, ktorý z rodičov má dieťa v skutočnej starostlivosti a či existuje skutočný vzťah závislosti medzi dieťaťom a rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny,

[35] Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. januára 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Návrat maloletej osoby bez sprievodu) (C-441/19, EU:C:2021:9, bod 45), a z 11. marca 2021, État belge (Návrat rodiča maloletej osoby) (C-112/20, EU:C:2021:197, body 36 a 41) (ďalej len „rozsudok Návrat rodiča maloletej osoby“).

[36] Pozri rozsudok z 22. februára 2022, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Celistvosť rodiny – Už priznaná ochrana) (C-483/20, EU:C:2022:103, bod 36).

[37] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 8. mája 2018, K. A. a i. („Zlúčenie rodiny v Belgicku“) (C-82/16, EU:C:2018:308, bod 104) (ďalej len „rozsudok Zlúčenie rodiny v Belgicku“); zo 14. januára 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Návrat maloletej osoby bez sprievodu) (C-441/19, EU:C:2021:9, bod 44); Návrat rodiča maloletej osoby (body 31 až 43), a z 27. apríla 2023, M. D. (Zákaz vstupu do Maďarska) (C-528/21, EU:C:2023:341, body 89 až 91).

[38] Pozri v tomto zmysle rozsudok Vyhostenie – Liečebná konopa (body 91 a 92).

či právnu, finančnú alebo emocionálnu starostlivosť o toto dieťa zabezpečuje rodič, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, alebo či je druhý rodič dieťaťa skutočne schopný – a ochotný – vykonávať sám každodennú a skutočnú starostlivosť o dieťa. Takéto konštatovania musia byť založené na zohľadnení všetkých okolností veci, najmä veku dieťaťa, jeho fyzického a emocionálneho vývoja, úrovne jeho citovej väzby tak s rodičom, ktorý je občanom Únie, ako aj s rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, a tiež rizika, ktoré by odlúčenie od tohto rodiča znamenalo pre rovnováhu dieťaťa. Súdny dvor však dodal, že samotné ekonomické dôvody alebo vôľa zachovať celistvosť rodiny na území Únie nie sú postačujúce a rovnako ani existencia rodinného vzťahu, či už biologickej alebo právnej povahy.[39]

71. Súdny dvor už tiež rozhodol, že dotknutá osoba je viazaná povinnosťou lojálnej spolupráce s príslušným vnútroštátnym orgánom, v dôsledku ktorej musí s týmto orgánom spolupracovať s cieľom poskytnúť mu všetky relevantné informácie o svojej osobnej a rodinnej situácii a prípadne ho čo najskôr informovať o všetkých relevantných udalostiach vo svojom rodinnom živote. Právo štátneho príslušníka tretej krajiny na zohľadnenie zmien v jeho rodinnej situácii totiž nemožno využívať na opätovné začatie alebo nekonečné predlžovanie konania o návrate.[40]

72. V prejednávanej veci zo spisu vyplýva, že dieťa, o ktorom štátny príslušník tretej krajiny tvrdí, že je jeho otcom, sa narodilo 18. septembra 2024, že tento štátny príslušník podal žiadosť o medzinárodnú ochranu 11. septembra 2024 a nedostavil sa na prejednanie dôvodov tejto žiadosti. Rozhodnutie o návrate bolo prijaté 7. októbra 2024 a tento štátny príslušník sa proti nemu neodvolal.

73. To, že sa príslušný vnútroštátny orgán, ktorý prijal rozhodnutie o návrate, nemohol zaoberať otázkou najlepších záujmov dieťaťa alebo rodinného života dotknutého štátneho príslušníka, nevyplýva zo zmeny skutkových okolností, keďže dieťa sa narodilo pred prijatím rozhodnutia o návrate, ale zo skutočnosti, že tento štátny príslušník sa nedostavil na prejednanie dôvodov svojej žiadosti o medzinárodnú ochranu a neodvolal sa proti rozhodnutiu o návrate. Samotný fakt, že sa v neskoršom štádiu konania odvoláva na už existujúce skutočnosti, nemôže sám osebe predstavovať zmenu okolností.

74. Z vyššie uvedeného vyplýva, že keďže nemožno vychádzať z toho, že dotknutý štátny príslušník si nesplnil svoju povinnosť lojálnej spolupráce, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu s prihliadnutím na okolnosti prejednávanej veci, vzhľadom na význam, ktorý právo Únie pripisuje zohľadneniu najlepších záujmov detí, sa domnievam, že pred odsunom tohto štátneho príslušníka musí byť možné preskúmať najlepšie záujmy dieťaťa a rodinný život štátneho príslušníka. Súd poverený preskúmaním zákonnosti zaistenia teda musí mať možnosť preskúmať, či tieto záujmy bránia odsunu.

75. Na tento účel mu najmä prináleží overiť dôkazy preukazujúce, že dotknutý štátny príslušník je otcom dieťaťa, ktoré je od neho natoľko závislé, že by bolo nútené sprevádzať dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny a opustiť územie Únie, a zohľadniť skutočnosť, že dieťa už má rodiča,

[39] Pozri v tomto zmysle rozsudky Zlúčenie rodiny v Belgicku (body 70 až 75 a citovaná judikatúra) a Návrat rodiča maloletej osoby (body 26 a 27 a citovaná judikatúra).

[40] Pozri v tomto zmysle rozsudok Zlúčenie rodiny v Belgicku (body 103 a 105). Vzhľadom na osobitné okolnosti tejto veci Súdny dvor rozhodol, že keď už bolo voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny prijaté rozhodnutie o návrate a pokiaľ v priebehu tohto prvého konania mohol uviesť okolnosti svojho rodinného života, ktoré už existovali v danom čase a na ktorých je založená jeho žiadosť o pobyt na účely zlúčenia rodiny, príslušnému vnútroštátnemu orgánu nemožno vytýkať, že počas konania o návrate, ktoré sa začalo neskôr, nezohľadnil uvedené okolnosti, ktoré mala dotknutá osoba uviesť v skoršom štádiu konania (body 106 a 107 tohto rozsudku).

ktorému bolo udelené povolenie na pobyt v členskom štáte Únie.[41] Prípadne sa môže ukázať, že odsun musí byť odložený, aby sa predišlo situácii, ktorá by mohla porušiť základné práva dieťaťa, alebo dokonca že dotknutý štátny príslušník musí byť prepustený na slobodu.

76. Preto navrhujem, aby Súdny dvor na druhú prejudiciálnu otázku odpovedal tak, že články 5 a 15 smernice 2008/115 v spojení s článkami 6 a 7, článkom 24 ods. 2 a článkom 47 Charty sa majú vykladať v tom zmysle, že súdny orgán, ktorý má preskúmať zákonnosť zaistenia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu na základe rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť, je povinný – v prípade potreby *ex offo* – preskúmať, či rodinný život a najlepšie záujmy dieťaťa v zmysle článku 5 smernice 2008/115 nebránia odsunu, ak predtým neboli zohľadnené a pokiaľ sa nemožno domnievať, že dotknutý štátny príslušník si nesplnil svoju povinnosť lojálnej spolupráce, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu s prihliadnutím na okolnosti prejednávanej veci.

Návrh

77. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (súd v Haagu zasadajúci v Roermonde, Holandsko), takto:

1. Články 5 a 15 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, v spojení s článkom 6, článkom 19 ods. 2 a článkom 47 Charty základných práv Európskej únie

   sa majú vykladať v tom zmysle, že:

   súdny orgán, ktorý má preskúmať zákonnosť zaistenia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu na základe rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť, je povinný – v prípade potreby *ex offo* – preskúmať, či zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia nebráni odsunu, ak táto zásada nebola predtým zohľadnená, a to ešte viac v prípade, že po prijatí rozhodnutia o návrate dôjde k zmene okolností, ktorá môže mať významný vplyv na posúdenie situácie dotknutého štátneho príslušníka z hľadiska zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

2. Články 5 a 15 smernice 2008/115 v spojení s článkami 6 a 7, článkom 24 ods. 2 a článkom 47 Charty základných práv

   sa majú vykladať v tom zmysle, že:

   súdny orgán, ktorý má preskúmať zákonnosť zaistenia neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na účely jeho odsunu na základe rozhodnutia o návrate, ktoré nadobudlo právoplatnosť, je povinný – v prípade potreby *ex offo* – preskúmať, či rodinný život a najlepšie záujmy dieťaťa v zmysle článku 5 smernice 2008/115 nebránia odsunu, ak predtým neboli zohľadnené a pokiaľ sa nemožno domnievať, že dotknutý štátny príslušník si nesplnil svoju povinnosť lojálnej spolupráce, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu s prihliadnutím na okolnosti prejednávanej veci.

[41] Vnútroštátny súd uvádza, že žalobca vyhlásil, že jeho bývalá partnerka a jeho dieťa majú povolenie na pobyt vo Francúzsku.